

Oppgjør med krigshistorien

Stiftelsen norsk krigshistorie, 2014

BOOK

Egil Ulateig:
Med rett til å drepe
Tiden Norsk Forlag

Forfatteren og journalisten Egil Ulateig er en modig mann. I sin nye bok «Med rett til å drepe» tar han opp et ømtålelig tema: likvidasjoner av angivere, nazister og kollaboratører under krigen. I følge forlaget er dette det siste hemmeligholdte kapittel i vår krigshistorie.

Det faktum at norske patrioter, som av ulike årsaker følte seg tvunget til å ta livet av sine landsmenn for å beskytte seg selv, er og blir et dramatisk kapittel i et folks historie.

Forfatteren megir i forordet at mange trolig vil reagere sterkt og negativt på mye av innholdet. Det kan vi si oss enig i. Ulateig foretar en temmelig drastisk oppgjør med vitale deler av krigshistorien. Mange personer vil utvilsomt føle seg trakkert på tærne.

På offisielt norsk hold det vært operert med mellom 55 og 65 likvidasjoner ble utført i de fem krigsårene. Begrunnelsen for å ta livet av disse personene, var at de representerte en reell fare for motstandsbevegelsen.

Egil Ulateig viser oss en liste med 136 tilfeller, men hevder at det reelle tallet i virkeligheten ligger nærmere 150. Kanskje så høyt som 200.

Gjennom de 346 tekstsidenes forsøker han å overbevise leseren om at de fleste likvidasjonene som ble utført av norske patrioter var tilfeldige, og at det stort sett var ufarlige personer som ble rammet. For å dokumentere sine påstander, legger Ulateig frem et stort register av saker.

Fordi forfatteren i stor grad har måttet holde seg til krigstidsversjonene, blir fremstillingen i altfor sterk grad preget av ensidige påstander. De organer han benytter som kilder, fremkom neppe med den hele og fulle sannhet. Ulateig påpeker at han ikke har hatt tilgang til offisielle arkiver. Og de personer som vet noe har valgt å holde tett. Vi får da stort sett bare servert den ene parts sterkt fargede syn.

Ulateig retter søkelyset mot flere sider ved likvidasjonsproblematikken. Mest kritisk stiller han seg til det juridiske grunnlaget for de beslutninger som ble tatt. Var likvidasjonene legitime krigshandlinger eller var de regelrett utførte rov-mord?

Noe påfallende virker det at svært mange av ofrene blir fremstilt som utelukkende gode og sympatiske mennesker, og som altså ikke kunne representere noen reell fare for sikkerheten.

Ulateig har selvsagt lov til å ha sine oppfatninger på dette punkt. Men stemmer de med virkeligheten? Ingen kan med sikkerhet gi noe eksakt svar før alle fakta ligger på bordet.

Selvsagt kan det ikke utelukkes at det ble begått feil. Og det kan sikkert stilles både et og flere spørsmålstegn ved om ikke noen av likvideringene var tvilsomme. Ulateig innrømmer da også at man aldri vil kunne unngå overgrep i krig. At rene impulshandlinger, personlige oppgjør eller regelrette hevnaksjoner forekom, kan sikkert heller ikke benektes. Det er neppe til unngå i en krig på liv og død.

Selvsagt har forfatteren et poeng når han slår fast at gjennomgående var det de små som fikk unngjelde. Bortsett fra sjeften for statspolitiet, Karl A. Marthinsen, var det få av de store nazi-koryfeene som fikk unngjelde med livet. Det faktum at 34 borgere måtte bote livet for tyske represalier etter denne likvidasjonen, har trolig fått de ansvarlige til å tenke seg godt om.

Ulateig påpeker at flertallet av likvidasjonene ble utført helt på slutten av krigen. De skjedde «dem på tolv». Når han derimot påstår at likvidasjonene ikke hadde særlig betydning for krigens gang, så må det oppfattes som en retorisk påstand. At tyskerne fryktet sin egen «gegenterrore», kan blant annet påvises ved det faktum at gestoposjef Siegfried Fehmer og hans nærmeste drabakter flyttet ut til Furulunden. De fryktet alvorlig for sine liv.

Ulateig stiller seg videre svært kritisk til hvorfor ikke flere av likvidasjonssakene ble etterforsket etter krigen. Han trekker en sammenlikning med Danmark, og påviser at langt flere saker ble nøye undersøkt i vårt naboland.

Myndighetene får dessuten kritikk for at de stort sett har vært uvillige til å gi opplysninger i enkeltsaker. Heller ikke ble det - som i Danmark - utarbeidet en redegjørelse over likvidasjonene. Han etterlyser også større åpenhet fra Hjemmefrontens side til å innrømme feil og gi de pårørende en umnskylldning.

Det skal medgis at Ulateig skriver drivende godt og har en suggerende stil som fanger. Innvendingen er at han gir stoffet en vinkling som virker ensidig. Og hvorfor omtaler han konsekvent Martin Linge som skuespiller? Han var da vitterlig vernepliktig offiser i den norske hær.

Ro blir det neppe etter den brannbullen. Kristen Taraldsen

Fædrelandsvennen 9.11.96.

110870

Min kjære mann,
vår omsorgsfulle pappa,
svigerfar, Far og oldefar

Gunnar Kvam

født 7. juni 1909
døde fra oss i dag.

Kristiansand,
1. november 1996.

Alt du led vi ikke visste,
stille selv du smerten bar.
Tapper var du til det siste,
takk for alt du for oss var.

Julie

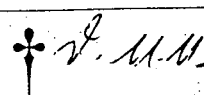
Jan Gunnar
Karin
Toril

Karin
Egil
Trond

Barnebarn og oldebarn

Bisetelsen har
funnet sted i stillhet.

Fædrelandsvennen
Lørd. 9.11.96.

Vår umistelige, eiegede
søster, svigerinne og tante

Marie Helene (Malle) Hansen

døde fredfullt i dag
etter et kort sykeleie,
nær 72 år gammel.

Mosby, 6. november 1996.

Så lukker vi deg
i vårt hjerte inn,
og gjemmer deg
innerst inne.

Der skal du for alltid få bo,
som et kjært og
dyrebart minne.

Erling
Rudolf
Agnes

Agot

Øvrige familie.

Begraves fra
Oddernes kapell fredag
15. november kl. 12.00.
Vennligst send ikke
blomster til hjemmene.

Min inderlig kjære hustru,
vår gode og omsorgsfulle mor,
svigermor, farmor, søster,
svigerinne og tante

Kirsten Regine

Aase

sovnet stille inn i troen
på sin Frelser, 76 år.

Haugesund,

7. november 1996.

Magne Emil

Eivind
Magne

Randi
Elfrid

Bente Elin, Jan Eivind,
Kathrine og Julie.

(barnebarn)

Min kjære kjære mor
vår gode snille pappa
svigerfar, bestefar og

Georg V. Willumser

døde fredfullt i dag
Kristiansand,

7. november 1996.

Titti

Åse Beate
Kirsten
Marianne

Harald, Per Christen
Øyvind, Merete, O
Eline, Maria og Seba
(barnebarn)

Simen (oldebarn)

Bisettes i Kristiansand
kapell tirsdag
12. november kl. 14.

Vår inderlig kjære mor
svigermor, bestemor
oldemor og tante

Jenny Kristiansen

døde fra oss i dag
78 år gammel.

Kristiansand,

27. oktober 1996.

Så lukker vi deg
i vårt hjerte inn
og gjemmer deg
innerst inne.

Der skal du fredfullt
bo i vårt sinn
som et kjært og
dyrebart minne.

Anny
Steinar
Reidun

Bjørn Ivar

Barnebarn og oldemor
Øvrige familie.

Begravelsen har
foregått i stillhet.

Vår inderlig kjære

Ole Elias Jensen

døde i dag,
nær 71 år gammel.

Kristiansand,

7. november 1996.

Takk for alt.

Allting blekner.

Allting brister.

Livets røde tråd er
den man holder
man mister,
den man elsker
den dør.

Takk, vår alles kjære
for år som er gått
takk for all kjærlighet
vi har fått.

Kr. Taraldsen (her i koret) har vært i koret i 10 år. Han er en av de beste i koret, og har vært med på mange konserter. Han er en av de beste i koret, og har vært med på mange konserter.